

Вникването в поетическите пластове довежда до по-значителна убедителност в изводите, до верни прозрения и открития. Така пълно са съградени творческите портрети на Дора Габе и особено на Христо Фотев.

По-труден за критика се е оказал натюрелът на Веселин Ханчев. Неговото художествено мислене, самостоятелността на гордия му дух, изразени така ярко в цикъла „Жив съм“, са останали недоразкрити. Правдоподобна е атмосферата, в която се разгръща драмата на поета, ала подценена е гражданската ѝ страна. Не е доловено онова подводно течение, овладяващо като непреодолима съдба. Не се чувства трагизъм на обречения, жаждата му за живота... Не са извлечени още много истини за драматичния завършек на поета. Вътрешната сигурност, свобода и ерудираност, които обикновено съпътствуват анализа на критика, тук не се усещат със същата осезаемост.

Положителен е стремежът на Попиванов да изследва онези непоследователности, грапавини или дисхармонични моменти в еволюцията на творците. Той разнища противоречията, дири първопричините и развързва възлите на вътрешните конфликти, които по един или друг повод са обуславявали началните етапи от творческото развитие на авторите. Внимателно се следят и отчитат приливите и отливите на емоционалните им реакции. Преплитат се данни от творческите им изяви, от биографиите и от жизнените събития. И в сложна плетеница се съпоставят външни и вътрешни компоненти, определяли духовния облик на отделния творец, без да се изолира тази сложна амалгама нито от литературния процес, нито от патоса на епохата. Тези качества на книгата на критика го представят откъм неговите най-значителни достижения. И те най-много го задължават в бъдещата му работа.

Христо Йорданов

„АЛЕКСАНДЪР ГЕРОВ“

от АТАНАС МОЧУРОВ

Изд. „Бълг. писател“, 1970, 104 стр.

Появи се литературно-критичен очерк за Александър Геров. Авторът — А. Мочуров — си е поставил за задача „да изследва цялостното творчество на Ал. Геров“. Трябва веднага да се каже, че тази задача, общо взето, е изпълнена, но с един доста странен пропуск. Мочуров не само не е изследвал прозата на Геров, но дори никъде не е споменал една дума за нея. Трябвало е поне да уведоми читателя, че разглежданият от него автор не е само поет, и да обясни по какви съображения се отказва да разглежда прозата му. Обаче вън от това мълчаливо самоограничение (а може би зад него се крие известно неодобрение?) авторът

твърде съвестно и методично се е занимавал със своя предмет. За това изследователски труд свидетелствуват покрай другото и двете години, които той е посветил, за да напише деветдесетте малки страници на книгата.

Занимавайки се с отделните страни на поетовото творчество, Мочуров е привел — и то съвсем на място — няколко мнения на други критици: обстоятелство, което придава на очерка по-голяма обзорност и спомага за по-цялостното запознаване на читателя с Геровата поезия на фона на различните отзиви и мнения за нея. Мочуров е използвал тези мнения, за да разгръне собствената си обобщителна концепция за Геровото творчество. Трябва да се каже, че този критически подход е уместен при поет като Геров, който с твърде особености си творчески почерк е предизвикал много спорове. Затова един авторитетен, нетърпящ противоречие съдийски тон би предизвикал раздрънение у човек с по-различно мислене: тази опасност Мочуров е преодолявал. Но критикът затова е критик, за да има ясно собствено мнение — и то не липсва на Мочуров. Дори на места се чувства известен патос, макар и малко необедителен тук-там, но е искрен. Общият композиционен план на книгата е сравнително добре съставен. Понякога е може би по-добре да има един-два по-пристрастни пасажа, отколкото авторът да се скрие зад учени разсъждения, а читателят да се чуди какво е мнението на критика, харесва ли или не. Друг е въпросът, дали всеки би се съгласил с някои от постановките на А. Мочуров.

А. Мочуров е изказал една основна мисъл: поетът почти не се е „развивал“ в продължение на тридесет години. Макар и с парадоксален елемент, тая мисъл е твърде привлекателна, бих казала, че е вярна: творческата физиономия на Ал. Геров е така неповторима, у него се наблюдават ясно признаци на някакво развитие по свои закони, на някаква по-специална еволюция. Геров е запазил творческите си концепции и специфични похвати, каквито е имал и преди тридесет години, някои от които той безспорно усъвършенствувал. В това смисъл той наистина „не се е развивал“. Обаче ми се струва, че трябва да се внесе едно уточнение. В края на очерка, занимавайки се с най-новите стихове на Геров, Атанас Мочуров твърди, че се е „развивала“ художествената форма на Геровите стихове, че те напоследък имали една външна „безстрастност“, зад която се криела пак предишната емоционална сила. Една страница по-нататък авторът посочва и някои съществени недостатъци на последните творби на поета, главният от които е, че те не са вече чак така заразително емоционални, каквито са били по-предишните. Изглежда, че тук критическото чувство е изменило на

Мочуров, понеже въпросните стихове не се отличават толкова с някакви нови формални търсения, колкото с необикновената за такъв утвърден автор небрежност и несерioзност. Може би в тях да се крие и нещо по-съществено, но поне на мен то убягва. Много вероятно е Геров, след като е написал един несъвсем блестящи стихове, които едва ли той самият особено харесва, да се върне отново към истинския негов начин на писане, който ни е познат в най-хубавите му творби. И, както е доказвал това много пъти, да напише оригинални и характерни стихове, без да се повтаря. Никак не е позволено (ни то извинително) един поет с ярък собствен стил да се повтаря, па макар и в името на много важни нравствено-етични проблеми, с което Мочуров като че ли се опитва да извини тоя недостатък на Геров. Разбира се, Мочуров може да е намерил доказателства, че и пренебрегването на формата е признак на развитие. Все пак тези доказателства не са убедителни.

Написана приемливо и четливо, книгата на Мочуров дава достатъчно ясна представа за поетичното творчество на Ал. Геров. Това трябва да се отчете като съществено достойнство, като се има пред вид, че някои наши критици понякога пренебрегват познавателния характер на един такъв критически жанр, какъвто е очеркът за творчеството на отделен автор. Тая грешка, дължаща се понякога на високомерие, не е допусната от Мочуров, който не се е поленил да каже и обясни много неща, които правят чисто литературния анализ достъпен и ясен. Биографичните данни, свързани с творчеството на поета, са оскъдни. Ал. Геров не е име от вчера в нашата литература и читателят иска да знае повече за него. В същност у нас все още не е разпространен достатъчно навикът критиките да вземат интервюта и литературни анкети от поименитите творци.

Въпреки споменатите слабости очеркът на А. Мочуров заслужава радушен прием, тъй като положителните му страни — главно добросъвестност и яснота на критическия поглед — го правят необходим и полезен труд, който спомога за по-задълбоченото обхващане и преценяване на самобитната поезия на Геров.

Ваня Бояджиева

Бележка на редакцията

В кн. 3 на списанието публикувахме рецензията „Погледът на литературоведа върху литературата на свободата“ от Елка

Константинова за книгата на Васил Колевски „Литература на свободата“. Творбата на Колевски поставя интересни проблеми и поради това редакционният комитет реши да даде възможност на др. Александър Атанасов да се изкаже втори път за нея (вж. рецензията му „В авангарда на литературознанието“, в „Раб. дело“, броя от 7. VI. 1970 г.). Готови сме да поместим и всяко друго мнение по въпросите, повдигнати в книгата на Колевски или в рецензиите за нея.

ПО ПОВОД НА ЕДНА РЕЦЕНЗИЯ

Миналата година излезе от печат книгата на доктора на филологическите науки Васил Колевски „Литература на свободата. Проблеми на социалистическия реализъм в Българската литература след Девети септември“. В нея се изследва литературният процес в годините на народната власт, прави се анализ на борбата на Българската комунистическа партия за социалистическо-реалистическа литература, за разцвет на художественото творчество. Тя проследява сложния път на развитие на най-новата ни литература, нейните успехи и трудности, очертава сегашните ѝ проблеми и задачи. Авторът отстоява отначало и докрай последователната класово-партийна позиция, чужда еднакво и на сектантско-догматичната ограниченост, и на естетската безпринципност, защитава априлската линия на партията в културно-художествената област.

Книгата на Колевски има и недостатъци (известна претрупаност с фактически материал, известна схематичност на изложението при някои глави и пр.), но въпреки недостатъците тя е, общо взето, сполучлива като пръв опит да се обрисова процесът на четвъртвековния развой на нашата следреволюционна литература. Затова и бе отличена с награда от Управителния съвет на Съюза на българските писатели, а в „Работническо дело“ и някои други издания публикуваха положителни рецензии за нея.

Само сп. „Литературна мисъл“ (бр. 3, 1970 г.) помести отрицателна рецензия.

Какви са съображенията на рецензентката Елка Константинова да отрече труда на Васил Колевски, какви упреци отправя тя към неговия автор?

Основната мисъл, развита в рецензията, е, че изследването на Васил Колевски било „излязло извън сферите на съвременната професионална